

Vektörlerle Bulaşan Hastalıklar

NEAR EAST
UNIVERSITY

Yrd. Doç. Dr. Kaya Süer

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ

İNFEKSİYON HASTALIKLARI VE KLİNİK MİKROBİYOLOJİ AD

GİRİŞ

- 1948'de Dünya Sağlık Örgütü'nün kuruluşunun yıldönümünü nedeniyle her yıl 7 Nisan Dünya Sağlık Günü olarak kutlanmaktadır.
- Her yıl Dünya Sağlık Günü için önemli halk sağlığı sorunlarından birisi belirlenmekte ve çeşitli etkinliklerle gündeme getirilmektedir.
- 2014 Dünya Sağlık Günü'nün konusu vektörle bulaşan hastalıklar olarak belirlenmiştir.

Giriş

- Dünya Sağlık Örgütü verileri dünya genelindeki tüm enfeksiyon hastalık yükünün %17'sinin vektörlerle bulaşan hastalıklar olduğunu öngörmektedir

Giriş

- Vektörlerle bulaşan hastalıklar;
  - Küresel ısınma ile iklimsel değişiklikler
  - Azalan kaynaklar
  - Ağaçların yok edilmesi
  - İlaçlara karşı direnç gelişmesi
  - Patojenlerin genetiklerindeki değişiklikler
  - Kontrolsüz insan ve hayvan hareketleri
  - Sağlıksız kentleşme
  - Uluslararası seyahat ve ticaretin artması

Giriş

- VEKTÖR NEDİR ?
- Hastalığın bulaşmasına aracılık eden
  - Bit
  - Pire
  - Kene
  - Akar
  - Sinek

GİRİŞ

Yumuşak keneler

GİRİŞ

- Bilinen canlıların %80'den fazlası arthropodlar
- Arthropodların en büyük sınıfı insektler
  - İsektler % 50 ve ~900.000 tür
- İsektler, vektör olarak ekosistemde polenatör role sahiptirler

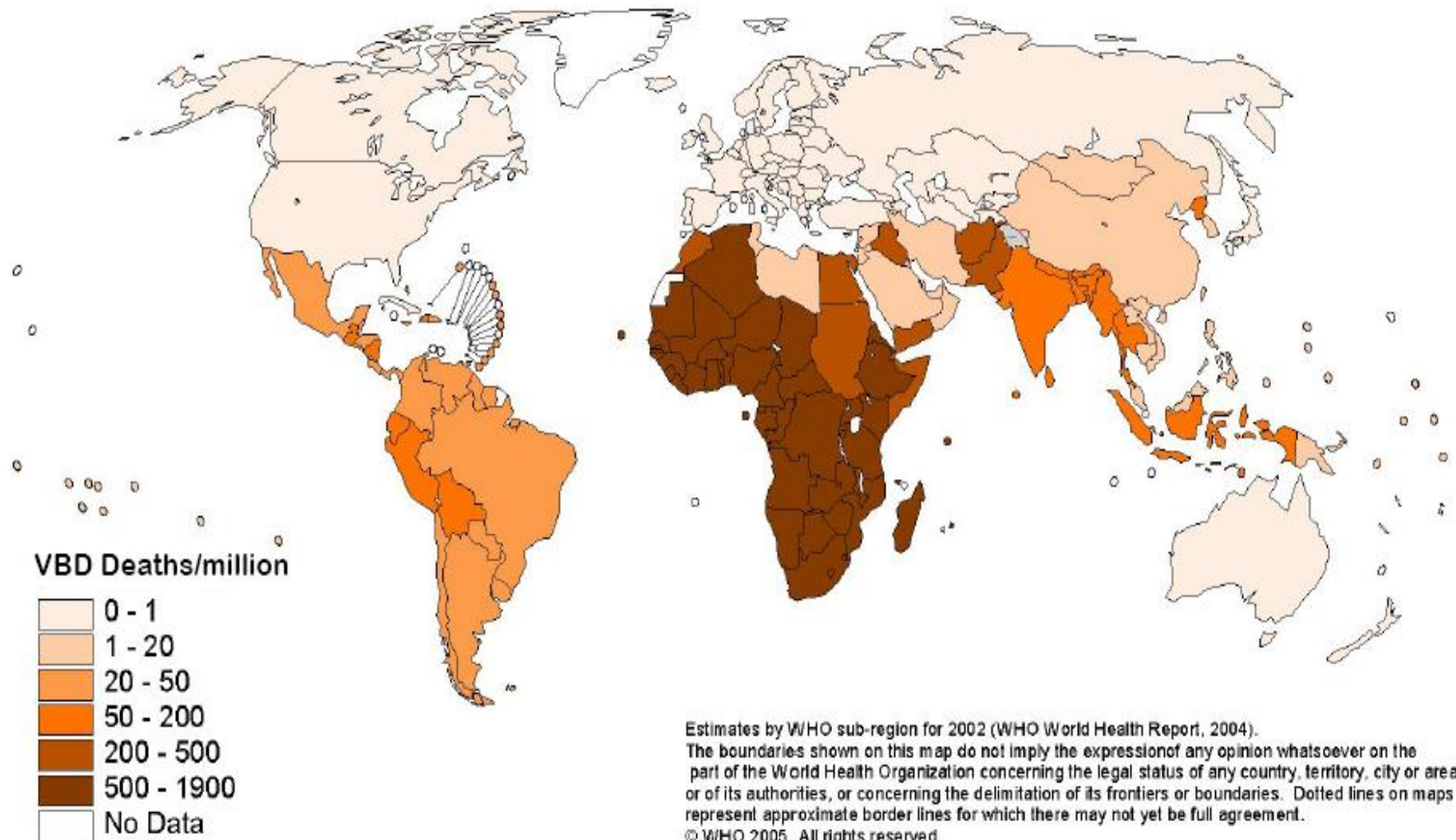
Giriş

- Vektörlerin insan için tehlikesi ise
  - Bakteriyel
  - Viral
  - Paraziter
  - Riketsiyal
  - Spiroketal
- Patojenleri insanlara naklederler

Deaths from vector-borne disease

BULAŞMA YOLU

- Vektör arthropodlar, infeksiyöz ajanları omurgalı konaklarına iki şekilde naklederler
- **Vektör-Aracılı Mekanik Nakil**
  - Kan kaynaklı mekanik nakilde arthropodun ağız organelleri enjektör görevi üstlenir ve mikroorganizmalar herhangi bir gelişim veya çoğalma göstermeksizin konağa nakledilir
- **Vektör-Aracılı Biyolojik Nakil**
  - Patojenler hayat sikluslarının bir bölümünü vektörlerde geçirirler ve enfekte edebilecek düzeye gelince hastalığı bulaştırabilirler

HASTALIKLAR

- Sıtma
- KKKA
- Tularemi
- Leishmaniasis
- Deng
- Sarı humma
- Japon ensefaliti
- Lenfatik filariasis
- Lyme
- Tifüs
- Veba
- Babesiosis
- Ehrlichiosis

SITMA

- Dünyada ölüme en fazla sebep olan vektörle bulaşan hastalık sıtmadır
- Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 2.4 milyar insan risk altındadır
- Yılda ortalama 275 milyon sıtma tanısı konulmaktadır
- 2012 yılında 627.000 ölüm bildirilmiştir
- Sıtmaya bağlı ölümlerin %90'ı, Afrika kıtasının Sahra Çölü'nün altında kalan bölgeden olup %77'si de beş yaş altı çocuklarda görülmüştür.

SITMA

- Sivrisinekler aracılığı ile bulaşır.
- Üşüme-titreme ile yükselen ve nöbetlerle seyreden ateş
- Terleme, halsizlik, yorgunluk,
- Baş ağrısı, kas ağrıları,
- Kilo kaybı ve anemi, karın ağrısı

SITMA

KKKA

- *Bunyaviridae* ailesinden *Nairovirus* grubuna dahil olan bir virüsün neden olduğu bir zoonozdur
- KKKA genellikle enfekte bir çiftlik hayvanı veya insanın veya bunların doku veya vücut sıvıları ile temas etmiş ixodes cinsi kenelerin temasıyla oluşur

KKKA

- Bulaş çoğunlukla deri ve mukoza yoluyla
- Sağlık çalışanları direkt doku bütünlüğü bozulmuş deri veya kan veya vücut sıvılarının mukoz membranlara sıçramasıyla veya iğne batmasıyla bu enfeksiyonu alabilirler

KKKA

**Dr. Mustafa Bilgiç
yaşamını yitirdi.**

**KKKA'lı hastasının enjektörünün
eline batmasıyla hastalığa
yakalanan, Samsun Ondokuz
Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi
acil tıp araştırma
görevlisi genç meslektaşımız
yaşam mücadelesini kaybetti.**

**Yakınlarına, sevenlerine
sabır ve metanet,
bütün meslektaşlarımıza
başsağlığı diliyoruz.**

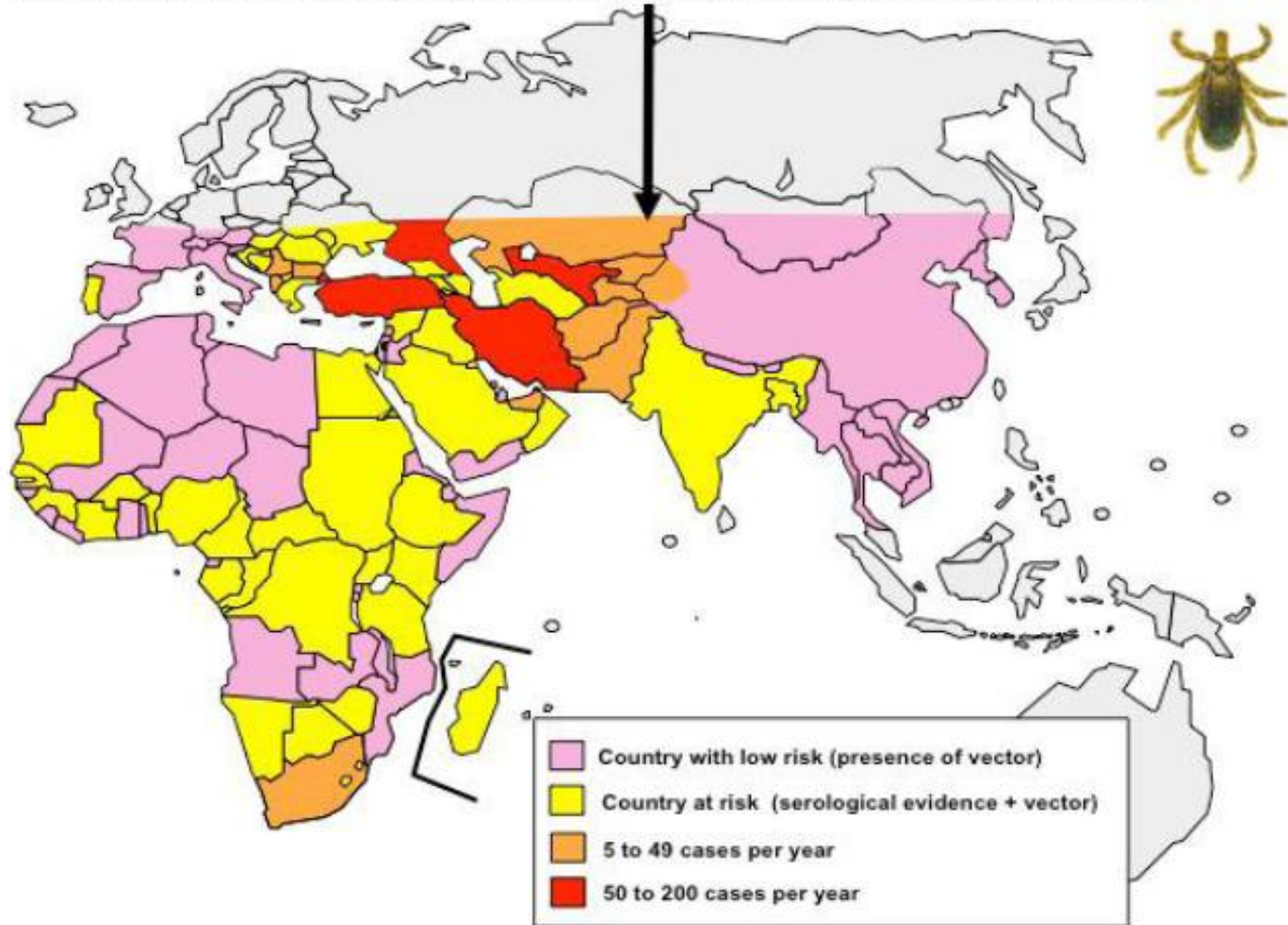
KKKA

- KKKA vakaları 2002'den beri daha çok bahar ve yazları rapor edilmektedir
- Bu durum
  - İklim özellikleri (sıcaklık, havadaki nem oranı vs)
  - Vektör popülasyonunun değişimi,
  - Jeografik durum,
  - Flora,
  - Vahşi yaşam
  - Çiftçilik sektörüyle ilişkilidir.

Crimean-Congo Haemorrhagic Fever Geographic Distribution

50° North limit for the geographic distribution of genus *Hyalomma* ticks

KKKA

- Ani başlayan bulantı kusma, baş ağrısı, boğaz ağrısı gibi non-spesifik bulgular
- Yaygın kanamalar
- Hepatomegali , LAP
- Eritema nodozum
- Epididimoorşit
- Şuur bozuklukları
- Lökopeni, trombositopeni, proteinüri

KKKA

TULAREMİ

- *F. tularensis*'inin neden olduğu bir zoonoz
- Klinik bulgular asemptomatik hastalıktan septik şok ve ölüme kadar değişen şekillerde olabilir
- 2-10 günü takiben inkübasyon süresini takiben ateş, titreme, baş ağrısı ile kendini gösterebilir.
- Giriş yoluna bağlı olarak başka bulgular olabilir

TULAREMİ

- En yaygın bulgu ve semptomlar;
  - Lenfadenopati (%96)
  - Ateş (%87)
  - Farenjit (%34)
  - Ülser/papül (%45)
  - Bulantı ve kusma (%35)
  - Hepatosplenomegali (%35)

TULAREMİ

- 6 major klinik sendrom
  - Ülseroglandüler
  - Glandüler
  - Tifoidal
  - Pnömonik
  - Orofarengeal
  - Oküloglandüler

TULAREMİ

- Komplikasyonlar;
  - Süpüratif lenf nodunun spontan drenajı
  - Perikardit
  - Menejit
  - Akut respiratuar distress sendromu
  - ABY (rabdomyolize bağlı)
- Tedavi edilmeyen veya geç tedavi edilen hastalarda;
  - aşırı yorgunluk, nöropsikiyatrik dalgalanmalar, zayıflık ve kilo kaybı gibi postenfeksiyöz

TULAREMİ

LEISHMANIASIS

- Leishmania türleri tarafından birçok omurgalı konakta görülen, vektör tatarcıklar tarafından nakledilen zoonoz karakterli bir hastalıktır
- Doğada insan dışında en yaygın görüldüğü memeli köpeklerdir
- Köpekler, klinik olarak hastalığa yakalanmalarının yanı sıra insanlar başta olmak üzere diğer memeliler için hastalığın rezervuarı olması açısından da önem taşımaktadır.

LEISHMANIASIS

- **Leishmaniasis sınıflandırma**
  - Kutanöz leishmaniasis; cilt üzerinde ortaya çıkan lezyonlar görülür
  - Mukokutanöz leishmaniasis; mukoza ve cildin beraber tutulduğu formudur
  - Viseral leishmaniasis; en ciddi formu ve tedavi edilmezse potansiyel olarak ölümcül

LEISHMANIASIS

LEISHMANIASIS

- Tropik ve subtropik iklimlerde, Akdeniz bölgesi ülkelerde (88 ülke) görülür
- Her yıl 1,5 milyon yeni olgu eklenmektedir
- 350 milyon insan risk altında
- 23 farklı patojenik Leishmania türü var

LEISHMANIASIS

LEISHMANIASIS

- Leishmaniasis gelişmiş ülkelerde bile yaygındır
- İki morfolojik formu olan Leishmania parazitinin farklı türleri farklı organlarda yerleşip farklı kliniklere sebep olur
- Bulaşma mutlaka vektör Phlebotomus ile olur
- Leishmaniasis kişinin immun sistemi ile çok yakından ilgili bir protozoon enfeksiyonudur

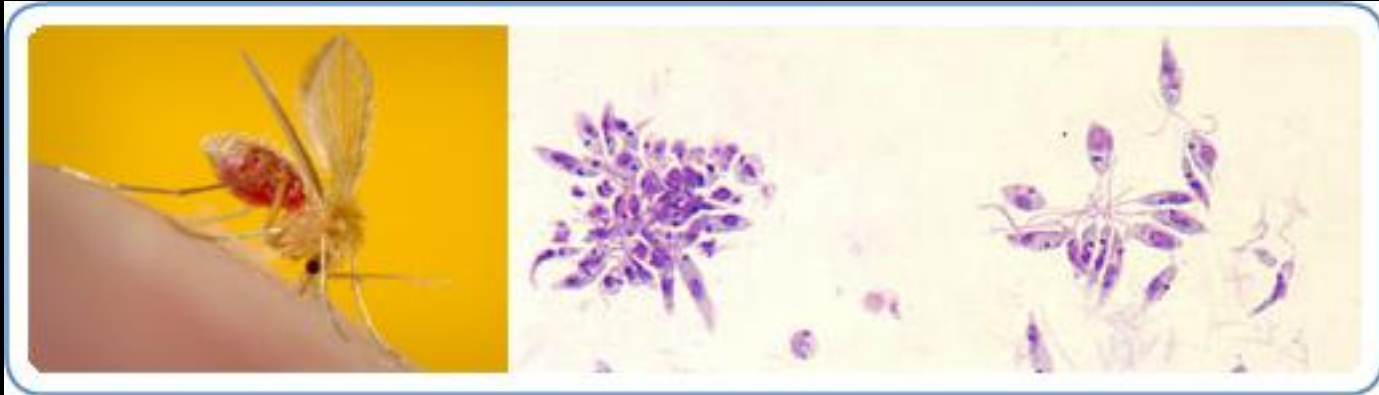
LEISHMANIASIS

- KALA AZAR
- Inkubasyon : Süresi değişir (3-100 hafta)
- Hafif ateş
- Hepato-splenomegali
- Kemik iliği hiperplazisi
- Kaşeksi
- Hipergammaglobulinemi
- Lökopeni
- Yüksek eritrosit sedimentasyonu
- K.C enzimleri ve Bilirubin düzeyi artar

LEISHMANIASIS

LYME

- Tüm dünyada görülebilen
- Kene ısırığına bağlı (ixodes türü)
- Multisistemik tutulumlu olabilen
- Borrelia burgdorferi'nin etken olduğu
- Diğer spiroketlere benzer klinik tablolar oluşturan bir hastalıktır.

LYME

LYME

- Hastalık insanlarda deri lezyonları ile başlar; tedavi edilmediği takdirde eklemler, kalp, SSS'de klinik tablolara yol açabilir
- Mortal seyirli olabilir

LYME

- Yaş, cins, ırk farkı göstermez
- 5-9 yaş arası ve 30 yaş üstü erişkinlerde daha sık
- Kene ile temas şansı yüksek olan yerlerde seroepidemiyolojik olarak daha sık
- İlkbahar-Yaz aylarında sıklığı artar

Belirtiler	Evre 1	Evre 2	Evre 3
Dermatolojik	EKM, Lenfositoma kutis	Rekürrent EKM, Lenfositoma kutis	KAAs
Nörolojik	Meningismus Ensefalopati	Menenjit Ensefalit Kraniyal nörit Radikülonorit	Periferal nöritler Kronik menenjit
Kardiyovasküler	Supraventriküler aritmiler	Endokardit Endomiyokardit Perikardit Vaskülit	
Romatolojik	Artralji	Artrit Sinovit	Artrit Sinovit
Diğerleri	Konjonktivit LAP Pnömoni Splenomegali Hepatit	Miyozit Fasiit	Miyozit Fasiit

LYME

- Birinci evrede en erken ve en sık bulgu Eritema Kronikum Migrans(EKM)'tir.
- Kene ısırığından 2-28 gün sonra ortaya çıkar.
- 3-50 cm çaplı olabilen bir lezyondur.
- Grip benzeri bir tablo eşlik eder.

LYME

- İlk iki evre birkaç hafta veya birkaç ay içinde ortaya çıkar
- Üçüncü evre ise 6-12 ay sonra, bazı vakalarda yıllar sonra ortaya çıkabilir

LYME
